Province of the EASTERN CAPE EDUCATION

Iphondo leMpuma Kapa: Isebe leMfundo
Provinsie van die Oos Kaap: Department van Onderwys
Porafensie Ya Kapa Botjahabela: Lefapha la Thuto

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

JUNIE 2026

REKENINGKUNDE V1
NASIENRIGLYN

PUNTE: 150

NASIENBEGINSELS:

1. Tensy anders getoon in die nasienriglyn, sal strafpunte vir vreemde items slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie (geen strafpunte vir misplaaste items nie). Geen dubbelpenalisering nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. besonderhede) is slegs van toepassing indien die kandidaat punte vir die bedrae vir daardie item verdien het.
3. Volpunte vir korrekte antwoord. Indien die antwoord foutief is, merk die bewerkings wat getoon is.
4. Indien 'n vooraansuiweringsyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die bewerkingspunt toe vir daardie syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie). **LET WEL:** As syfers in die nasienriglyn toegeken word vir komponente van bewerkings, dra hierdie nie die metodepunt van die finale antwoord ook nie.
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar aangedui word, ken deelpunte toe om die kwaliteit van antwoorde van kandidate te differensieer.
7. Indien kandidate meer as die verlangde aantal antwoorde verskaf, ondersoek alle antwoorde tot voordeel van die kandidaat. Strafpunte kan toegeken word vir vreemde items, indien volpunte toegeken is (maks. -2 per V).
8. Waar strafpunte toegepas word, kan die punte vir daardie afdeling van die vraag nie as 'n negatiewe syfer getoon word nie.
9. Waar metodepunte toegeken word vir bewerking, moet die nasiener die redelikheid van die bewerking ondersoek voor die punt toegeken word.
10. 'Bewerking' beteken kontroleer bewerking. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. **LET WEL**: Kontroleer bewerking, moet +, -, x, ÷, soos die kandidaat se bewerking of per nasienriglyn wees.
11. In berekeninge, moet punte nie toegeken word indien noemer en deler omgeruil is nie. Dit is ook van toepassing op verhoudings.
12. Waar metodepunte toegeken word, maak seker dat kandidate nie volpunte kry vir enige item wat gedeeltelik foutief is nie. In sulke gevalle. Dui aan d.m.v ☒.
13. Wees bedag daarop dat party kandidate geldige alternatiewe buite die nasienriglyn verskaf. Neem kennis dat een kommentaar meer as een aspek kan aanspreek.
14. Kodes: f = vreemde item; p = plasing/aanbieding.

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 11 bladsye.

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

VRAAG 1

1.1 Bereken die drawaarde van vaste bates op 28 Februarie 2026.

BEWERKINGS	ANTWOORD
Grond en geboue: 26 488 000 – 398 000 = 26 090 000 ✓	
Voertuie: Depreciation: 15/100 x 600 000 = 90 000 ✓ 15/100 x 9/12 x 450 000 = 50 625 ✓☑ 140 625 Daarom: 628 750 - 270 625 – 140 625 ☑ = 217 500 ✓	
Toerusting: [596 000 – 304 000] + 114 000 – 104 000 = 302 000 ✓ ✓ ✓ ☑	
26 090 000 + 217 500 + 302 000	26 609 500 ☑

11

1.2 BEHOUE INKOMSTE

Saldo op 1 Maart 2025	**4 018 500**
Netto wins na belasting	7 084 000 ✓
Aandele teruggekoop (120 000 x R3,75) of (2 250 000 - 1 800 000)	(450 000) ✓☑*
Gewone aandele dividende tussentydse + finaal	(852 000) ☑
- **Tussentydse**	**300 000**
- Finaal (1 200 000 x 46c)	552 000 ✓☑*
Saldo op 28 Februarie 2026	9 800 500 ☑*

7

*een deel korrek

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

1.3 TALISON BPK.
Staat van Omvattende Inkomste vir die jaar geëindig 28 Februarie 2026

Verkope (12 188 750 x 240/140)	20 895 000	✓✓$
Koste van verkope (12 188 750 x 100/140) balanseerende syfer	(8 706 250)	☑
Bruto wins	**12 188 750**	
Ander inkomste		
Huur inkomste (115 175 – 8 925 ✓✓)	106 825	☑#
Wins met verkoop van bate (128 750 + 50 625 sien 1.1 voertuie) (450 000 – 179 375☑ – 295 625 ✓)	25 000	☑*
Bruto Bedryfsinkomste		
Bedryfsuitgawes		
Salarisse en lone		
Skryfbehoeftes		
Direkteursfooie (1 065 000 – 90 000 ✓✓)	1 035 000	☑#
Ouditfooie (66 725 + 11 775 ✓)	78 500	☑#
Oninbare skulde (10 160 + 3 690 ✓)	13 850	☑#
Waardevermindering (90 000 + 50 625 + 104 000) 140 625	244 625	☑*
Voorsiening vir oninbare skulde-aansuiw, (21 710 – 19 475)	2 235	✓
Bedryfswins		
Rente-inkomste		
Wins voor rente-uitgawes		
Rente-uitgawes		
Wins voor belasting		
Inkomstebelasting (7 084 000 x 30/70)	(3 036 000)	✓✓
Netto wins vir die jaar	**7 084 000**	

20

#Kontroleer bewerking, $ 2 punte mag aan koste van verkope toegeken word indien die berekening as KOSTE VAN VERKOPE aangedui word, dit sal dan 'n balanseerende syfer *een deel korrek

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

1.4 Staat van Finansiële Posisie op 28 Februarie 2026

BATES		
NIEBEDRYFSBATES		
Vaste bates sien 1.1	26 609 500	☑
Finansiële bates		
BEDRYFSBATES		
Voorrade (2 152 800 + 310 000 ✓)	2 462 800	☑*
Handels- en ander ontvangbares **(5 674 300** – 21 710 ✓ + 90 000 ✓ - 3 690 ☑)	5 738 900	☑*
Kontant en kontantekwivalente **(2 180 940** + 156 250 ✓✓)	2 337 190	☑ bewerking
TOTALE BATES		
EKWITEIT EN LASTE		
Aandeelhouersekwiteit	28 200 500	☑
Gewone aandelekapitaal	**18 400 000**	
Behoue inkomste sien 1.3	9 800 500	☑
NIEBEDRYFSLASTE (28 200 500 x 0,2 ✓) sien aandeelhouersb.	5 640 100	☑*
Lening: Twist Bank (berekening hierbo kan hier gedoen word)	5 640 100	
BEDRYFSLASTE	**3 776 540**	
Handels- en ander betaalbares **(1 351 000** + 8 925 ☑ + 11 775 ☑) Huur inkomste Oudit fooie	1 371 700	☑*
Huidige gedeelte van lening / korttermynlening	572 000	✓
SAID (Inkomstebelasting) (3 036 000 – 2 850 750)	185 250	✓☑
Aandeelhouers vir dividend sien 1.3	552 000	☑
Bankoortrekking balanseerende syfer	1 095 590	☑
TOTALE EKWITEIT EN LASTE		**22**

*een deel korrek

TOTALE PUNTE
60

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

VRAAG 2

ABUKWE BPK.

2.1 Versoening van wins voor belasting en kontant gegenereer uit bedrywighede-nota op 28 Februarie 2026:

Wins voor belasting (1 405 600 x 100/70)	2 008 000 ✓✓	
Aansuiwering vir:		
- Waardevermindering	401 000 ✓	
- Rente-uitgawe	77 300 ✓	
Bedryfswins voor veranderinge in bedryfskapitaal	2 486 300	
Veranderinge in bedryfskapitaal	(152 830)	
Verandering in voorraad (558 230 – 436 000)	(122 230) ✓✓	
Verandering in debiteure (507 100 – 450 720)	56 380 ✓✓	
Verandering in krediteure (669 000 – 582 020)	(86 980) ✓✓	
Kontant gegenereer uit bedrywighede	2 333 470 ☑	11

2.2

Kontantvloei uit bedryfsaktiwiteite	770 390 ☑	
Kontant gegenereer uit bedrywighede sien 2.1	2 333 470 ☑	
Rente betaal	**(77 300)**	
Belasting betaal (28 400 + 602 400 + 24 080)	(654 880) ✓☑	
Dividende betaal (437 000 + 385 000)	(822 000) ✓☑	6

Kontantvloei uit Finansieringsaktiwiteite	1 992 500 ☑	
Opbrengs uit uitgereikte aandele (450 000 x R3,75)	1 687 500 ✓☑	
Lening verkry (850 000 – 545 000)	305 000 ✓	
		4

Netto verandering in Kontant en Kontantekwivalente	(168 010) ☑	
Kontant en kontantekwivalente aan die begin van die jaar	124 500 ✓	
Kontant en kontantekwivalente aan die einde van die jaar (8 200 – 51 710)	(43 510) ✓✓	4

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

2.3 % opbrengs op gemiddelde aandeelhouersbelang (OOAB)

BEWERKINGS	ANTWOORD
1 405 600 ✓ / ½ ✓(5 683 000 + 4 940 300) ✓ 10 623 300 een punt 5 311 650 twee punte	26,5% ☑ een deel korrek aanvaar % indien nie aan gedui nie

4

Verdienste per aandeel

BEWERKINGS	ANTWOORD
1 405 600 ✓ x 100 1 700 000 ✓	82,7 cents ☑ neem aan sent indien nie gespesifiseer nie

3

Vuurproefverhouding

BEWERKINGS	ANTWOORD
(1 014 230 ✓ – 558 230 ✓) : 1 125 230 ✓ 456 000 twee punte	0,4 : 1 ☑ Een deel korrek moet x : 1 wees

4

% bedryfsuitgawes op verkope

BEWERKINGS	ANTWOORD
1 107 876 x 100 5 035 800	22% ✓✓ aanvaar % indien nie aan gedui nie

2

2.4 Die besigheid oorweeg dit om sy eie perseel vir R2,5 miljoen te bou in plaas daarvan om een by Primadle Properties se geboue in Durban te huur.

Watter befondsingsopsies kan die maatskappy oorweeg sonder om 'n bykomende lening aan te gaan? Verskaf TWEE bronne met syfers.

Tipe befondsing met syfers ✓ ✓

- Behoue Inkomste – R1 033 000
- Fondse uit uitgereikte aandele – R1 687 500
- Fondse uit verkoopte voertuig – R150 000

2

TOTALE PUNTE
40

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

VRAAG 3

3.1 Kies die kategorie van aanwysers.

3.1.1	Bedryfsdoeltreffendheid ✓	
3.1.2	Likiditeit ✓	
3.1.3	Opbrengs aan aandeelhouers ✓	**3**

3.2 Bedryfsdoeltreffendheid:

Lewer kommentaar oor die bedryfsdoeltreffendheid van EEN maatskappy wat 'n verbetering in die bestuur van sy uitgawes getoon het. Haal TWEE finansiële aanwysers aan.

Finansiële aanwysers ✓ ✓ Syfers met tendense ✓ ✓

Dodo Bpk toon verbetering:

- Bedryfsuitgawes op verkope het verbeter/afgeneem van 22,3% tot 16,1% / met 6,2% punte.
- Netto wins na belasting op verkope het verbeter/toegeneem van 11,2% tot 15,8% / met 4,6% punte.

4

3.3 Likiditeit:

Verduidelik hoe die kredietbeleid die likiditeit van Dodo Bpk. verbeter het. Haal TWEE finansiële aanwysers aan.

Finansiële aanwysers ✓ ✓ Syfers met tendense ✓ ✓

- Die invorderingstydperk vir debiteure het verbeter (van 38 dae) na 30 dae / met 8 dae.
- Die betalingstydperk vir krediteure het verbeter (van 50 dae) na 60 dae / met 10 dae.

4

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

3.4 Dividende, verdienste en opbrengste:

Lewer kommentaar oor die dividenduitbetalingsbeleid van Dodo Bpk. en Pokolina Bpk. Watter maatskappy se verandering in beleid is onverantwoordelik en hoekom?

Finansiële aanwyser met syfers ✓✓ ✓✓ Kommentaar vir elke maatskappy ✓ ✓
Onverantwoordelikheidskeuse en rede ✓✓

Dodo Bpk:

- Hulle het geen fondse van die huidige jaar behou nie, maar het 19,6% van die vorige finansiële jaar gebruik / Die vorige jaar se reserwes met 19,6% uitgeput

Pokolina Bpk:

- Dividenduitbetalingskoers het gestyg (van 47,2%) tot 63,9% en dus behou hulle 36,1% van hul verdienste / wat aandui dat hulle planne vir toekomstige uitbreiding het.

Dodo Bpk toon 'n onverantwoordelike verandering:
Die maatskappy put sy reserwes/behoue fondse uit (wat effektief gebruik kan word om winsgewendheid te herbou) / die maatskappydirekteure probeer om die aandeelhouers gelukkig te hou ten koste van die maatskappy / hulle probeer om die markprys van aandele te beïnvloed deur dividende te verhoog.

8

Behoort die persentasie opbrengs wat Pokolina Bpk. verdien, die aandeelhouers tevrede te stel? Verduidelik deur 'n relevante finansiële aanwyser aan te haal.

OOAHB ✓ Syfers en neiging ✓ Kommentaar, vergelyking met rente op vaste deposito ✓✓

OOAB het van 13,1% tot 16,9% / met 3,8% punte gestyg

Kommentaar:

- Aandeelhouers sal tevrede wees met hierdie verbetering omdat die opbrengskoers (OOAB) die rentekoers op alternatiewe belegging (14%) oorskry, wat toon dat die opbrengste beter word.

4

3.5 Aandeelprys:

Lewer kommentaar oor die redes vir die huidige prestasie van die aandeelprys vir elke maatskappy op die Johannesburg Sekuriteitebeurs (JSE). Verskaf TWEE finansiële aanwysers.

Vergelyking van NBW en MP ✓ ✓ syfers en tendense ✓ ✓ Kommenaar ✓ ✓

Dodo Bpk.:

- Die netto batewaarde van 169 sent is hoër as die MP van 153 sent / 16 sent. Dit is as gevolg van 'n gebrek aan beleggersvertroue.

Pokolina Bpk.:
MP van 550 sent is hoër as die NBW van 509 sent / met 41 sent. Dit is as gevolg van hoë vraag na aandele.

6

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

3.6 Aandeelhouding van Tobile Lester in beide maatskappye:

Verskaf 'n berekening om die effek te toon wat die aankoop van aandele in Pokolina op Tobile se % aandeelhouding gehad het.	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
400 000 + 150 000 = 550 000 550 000 ✓ x 100 1 000 000 ✓ Hy is nou 'n meerderheidsaandeelhouer ✓	55% ☑ een deel korrek neem % aan, indien nie gespesifiseer nie

4

3.7 Finansieringstrategie:

Dodo Bpk. het besluit om die lening nie verder te verhoog nie, maar om 'n groot deel van die lening gedurende die 2026-finansiële jaar terug te betaal. Lewer kommentaar om hierdie stelling te bevestig. Verskaf EEN finansiële aanwyser.

Kommentaar ✓ Finansiële aanwyser met tendens ✓

Die skuld-ekwiteit-verhouding het van 0,5 : 1 tot 0,3 : 1 gedaal, wat 'n lae finansiële risiko vir die maatskappy aandui as gevolg van die groot afname in lenings.

2

TOTALE PUNTE
35

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

VRAAG 4

4.1 **Verduidelik TWEE gevolge van korporatiewe rekeningkundige bedrog anders as dié wat in die uittreksel genoem is.**

Enige TWEE geldige punte ✓ ✓

- Diegene wat geïmpliseer word, sal swaar boetes in die gesig staar
- Vernietigde maatskappyreputasie
- Verlies aan vertroue deur beleggers en kliënte
- Potensiële sakemislukking wat werknemers en beleggings beïnvloed
- Werknemers wat by bedrog geïmpliseer word, sal hul loopbane belemmer
- Markprys van aandele op JSE sal daal

2

Verduidelik waarom dit belangrik vir eksterne ouditeure is om bedrieglike inskrywings wat in die finansiële state tydens hul oudit geïdentifiseer is, aan te meld. Gee DRIE punte.

Enige DRIE geldige punte ✓ ✓ ✓

- Om die geloofwaardigheid van die ouditeursprofessie te handhaaf
- Om belanghebbendes en beleggers te beskerm
- Dit is hul wetlike verantwoordelikheid om bedrieglike inskrywings aan te meld
- Om markvertroue te handhaaf
- Dit dien as ’n korrektiewe aksie om finansiële verliese en die ineenstorting van die organisasie te voorkom
- Om te verhoed dat dissiplinêre maatreëls deur die IRB teen hulle geneem word

3

Verduidelik die betekenis van die begrip *bankrotskap*.

Enige geldige verduideliking ✓✓

- Bankrotskap is ’n regsproses vir besighede wat nie in staat is om hul skuld aan krediteure terug te betaal, deur verligting van sommige of al hul skuld te soek.
- Bankrotskap is ’n regsproses vir besighede wat nie meer hul skuld aan krediteure kan betaal nie, om ’n nuwe begin te soek deur hul bates te likwideer om hul skuld te betaal of deur ’n terugbetalingsplan te skep.

2

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.

4.2 **Verduidelik waarom publieke maatskappye deur eksterne ouditeure geouditeer moet word. Noem TWEE punte.**
Enige TWEE geldige punte ✓✓ ✓✓

- Dit is ’n vereiste van die maatskappywet.
- Spreek ’n onbevooroordeelde mening uit oor die billike aanbieding van die finansiële state van die geouditeerde organisasie.
- Om openbare beleggings te beskerm.
- Gee versekering dat finansiële state betroubaar is.

4

4.3 **Spreek jou mening uit oor die bogenoemde scenario. Verskaf EEN punt.**
Enige geldige punt ✓✓

Dit kom neer op ’n botsing van belange / Magsmisbruik / Die HUB moes sy indirekte persoonlike belang in hierdie transaksie verklaar het. / Hy sou skuldig wees aan ’n oortreding aangesien hy van sy seun se betrokkenheid sou geweet het. / Onetiese sakepraktyk / Kan voorkom as nepotisme, wat die maatskappy se beeld kan ruïneer.

Hoe moet hierdie scenario deur ’n direksie of deur aandeelhouers hanteer word? Verskaf EEN punt.
Enige geldige punt ✓✓

Die transaksie moet deur die direksie gekanselleer word / aandeelhouers kan die direksie beïnvloed om die transaksie te kanselleer / HUB moet aanspreeklik gehou word / dissiplinêre verhoor / ’n kriminele aanklag in die gesig staar.

4

TOTALE PUNTE
15

TOTAAL: 150

Kopiereg voorbehou

Dankie dat u www.ecexams.co.za kies om eksamendokumente af te laai.